

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ЗАСТОСУВАННЯ АДИТИВНОГО ПІДХОДУ ДО РІДНОМОВНОЇ
ОСВИТИ ТА ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ СЕРЕД ВЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ
КЛАСІВ УГОРСЬКОМОВНИХ ШКІЛ ЗАКАРПАТТЯ.
МУЖАЛІ ЮДИТА ШАНДОРІВНА

Студентка 4-го курсу

Освітня програма 013 Початкова освіта

Спеціальність Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Чопак Єва Василівна

старший викладач

Завідувач кафедри

Біда Олена Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

Кваліфікаційна робота

**ЗАСТОСУВАННЯ АДИТИВНОГО ПІДХОДУ ДО РІДНОМОВНОЇ
ОСВІТИ ТА ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ СЕРЕД ВЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ
КЛАСІВ УГОРСЬКОМОВНИХ ШКІЛ ЗАКАРПАТТЯ.**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка 4-го курсу

Мужалі Юдіта Шандорівна

освітня програма Початкова освіта

спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Чопак Єва Василівна**

старший викладач

Рецензент: **Гуттерер Єва Войтехівна**

старший викладач

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék

**AZ ANYANYELV-OKTATÁS HOZZÁADÓ (ADDITÍV)
SZEMLÉLETÉNEK ALKALMAZÁSA ÉS ANNAK FELMÉRÉSE A
KÁRPÁTALJAI MAGYAR TANNYELVŰ ISKOLÁK ALSÓ TAGOZATOS
TANÁRAINAK KÖRÉBEN**
Szakdolgozat

Készítette: Muzsalyi Judit

4. évfolyamos Tanítói

szakos hallgató

Témavezető: Csopák Éva

adjunktus

Recenzens: Hutterer Éva

adjunktus

Зміст:

Вступ.....	6
I. Лінгвістичне ставлення.....	8
1.1. Відносини між мовами	8
1.2. Ставлення до мовних версій.....	9
1.3. Зв'язок діалекту та загальної мови	12
1.4. Значення ставлення.....	13
1.5. Зв'язок гендера та діалектичного ставлення.....	13
II. Про аддитивну освіту	15
2.1. Етнічні групи Закарпаття.....	15
2.2. Поняття аддитивної освіти	15
2.3. Переваги та можливі недоліки аддитивної рідної мови, методи навчання угорської мови як рідної	17
2.4. Методи навчання угорської мови як рідної.....	17
2.5. Діалектологія	18
III. Оцінка використання аддитивного навчання рідної мови серед вчителів початкових класів угорських шкіл Закарпаття	22
3.1. Метод і мета дослідження	22
3.2. Результати досліджень, аналізи	22
3.3. Висновки та рекомендації	35
Висновок.....	36
Резюме	37
Використана література	38

Tartalom:

Bevezetés	6
I. A nyelvi attitűd	8
1.1. A nyelvek egymáshoz való viszonya	8
1.2. A nyelvváltozatokhoz tartozó attitűdök	9
1.3. A nyelvjárás és a köznyelv viszonya	12
1.4. Az attitűd meghatározása	13
1.5. Nemek és a nyelvjárási attitűd kapcsolata.....	13
II. Az additív-oktatásról	15
2.1. Kárpátalja nemzetiségei	15
2.2. Az additív-oktatás fogalma	16
2.3. Az additív anyanyelv-oktatás előnyei, esetleges hátrányok.....	17
2.4. A magyar, mint anyanyelv oktatásának módszerei	17
2.5. A mi szavunk járása	18
2.6. Dialektológia	18
III. Az additív anyanyelv-oktatás használatának felmérése a kárpátaljai magyar iskolák alsó tagozatos pedagógusai körében	22
3.1. Kutatási módszere, célja.....	22
3.2. Kutatás eredményei, elemzés	22
3.3. Következtetések és javaslatok	35
Összefoglalás.....	36
Ukrán nyelvű rezümé	37
Felhasznált irodalom	38

„Nyelv tulajdonképpen nincs, csak nyelvhasználók vannak.”

(Kontra Miklós)

Bevezetés

Szakedolgozatom témája a „Nyelvjárás és nyelvi attitűd vizsgálata Kárpátalján”. A nyelv a kommunikáció egyik legfontosabb eleme. Ezáltal tudjuk megérteni azt, amit a beszélgetőpartnerünk közölni szeretne velünk. Jelen munkában kitérünk majd a nyelvjárások fontosságára, illetve a nyelvi attitűd kialakulására és alkalmazására is.

A nyelvjárás, másnéven dialektus, egy-egy tájegységre jellemző szavak, kifejezések összessége egy nyelven belül. A nyelvjárások a világon mindenhol megtalálhatók. Rendkívül változatos és különleges tud lenni, minden ilyen szó. Rengeteg ember beszél a nyelvjárásokat. Az irodalmi nyelvben minden szó érthető és ismeretes, viszont, ha egy szöveget irodalmi nyelvről nyelvjárásban használt szavakkal helyettesítünk, akkor jelentésében nem változik, ugyanakkor a szavak összetétele sokkal másabb lesz és nem lesz mindenki számára érthető. Ezaz oka annak, hogy a versek, könyvek stb. irodalmi nyelven íródnak.

A kárpátaljai nyelvjárás teljesen eltér azoktól, amiket Magyarországon szoktak használni. Sok esetben, ha turisták jönnek és hallják az itteni beszédet nem fogják megérteni, hogy pontosan mi is amit mondani kívánunk. Azonban ez nem csak a turisták körében fordul elő, hanem ha mi magunk elmegyünk Kárpátalja egyik régiójából egy másikba. Ez a régió Ukrajna legnyugatibb régiójának a sarkában, szinte bárhol megtalálható. A kárpátaljai nyelvjárásról rengeteg nyelvi vita folyik. Ezek főként politikaiak, de nem túl sok értelme van avitáknak.

A nyelvhasználat tudniillik egy viselkedési forma is egyben. A mindenkori szituációhoz, a beszédkörülményekhez igazodva nyelvi elemek közül választunk beszélőközösségi, interperszonális, formális és informális helyzetben egyaránt. A nyelvi elemek közötti választás divatkövetés. A nyelvi attitűd a nyelvhasználati formákhoz való szubjektív viszonyulást, egyes embereknek és emberek csoportjainak nyelvekkel, nyelvváltozatokkal, nyelvi jelenségekkel, elemekkel, illetőleg a nyelvhasználattal szembeni beállítottságát, az ezekről kialakult értékelő jellegű vélekedését jelöli. A beszélőnek tehát lehetősége van választani regiszterek, stílusárnyalatok, nyelvi formák között.

Nagyon fontosnak tartom egy oktatási forma utáni érdeklődést, amely nem más, mint az additív, vagy másnéven hozzáadó oktatási módszer. A témaválasztáskor az motivált, hogy ezen a területen nem túl sok kutatás készült Kárpátalján, ami noha nehezítő tényező, de ugyanakkor hasznos és fontos megismernünk, hogy az alsó tagozatos pedagógusok mit is gondolnak az adott

témával kapcsolatban. Feltételezéseim, amelyeket a kutatással kapcsolatban felállítottam sikeresen beigazodtak. Ezek a következők:

- A pedagógusok többsége ismeri a hozzáadó (additív) oktatás fogalmát;
- Többnyire pozitív a szemlélet megítélése saját tapasztalataik alapján;
- Segíti a gyermekek kulturális sokféleségének megőrzését ez az oktatási mód;
- A falusi, illetve városi pedagógusok közül inkább az előbbieket alkalmazzák jobban az additív szemléletet a környezetükből kifolyólag;

A munkám megírása során ugyanakkor sok alkalommal ütköztem nehézségekbe, mint például a fogalom hiányos ismerete a pedagógusok körében, de végül sikeresen megoldódtak a kihívások.

I. A nyelvi attitűd

Az alábbi fejezetben a nyelvi attitűdökkel fogok foglalkozni. Sorban haladva említést teszek anyelvek egymáshoz fűződő viszonyáról, aztán a nyelvjárásokról, illetve a hozzájuk kapcsolódó attitűdökről, valamint még ide fog tartozni a nyelvjárás és a köznyelv viszonya is. Ezeket követően tisztázni fogom az attitűd fogalmát, annak jelentését, illetve a nemek és a nyelvi attitűd kapcsolatát is.

1.1.A nyelvek egymáshoz való viszonya

A kárpátaljai magyar nyelvjárások a magyar nyelvterület peremvidéki részét alkották már az 1920-as trianoni békeszerződés előtti időkben is. Itt több nép is mindennapos kapcsolatban élt egymás mellett, tehát ezek úgy kultúrájukban, mint nyelvükben is folyamatos hatást gyakoroltak egymásra. Ennek következtében a kárpátaljaiak számára a bilingvizmus, vagyis a kétnyelvűség egy természetes jelenséggé nőtte ki magát.

Trianont követően nagyon jelentős magyar anyanyelvű csoportok váltak határon kívülivé, tehát kisebbségbe kényszerültek. Új nemzetállamokba kerültek, így a magyar nyelvterület peremvidéke is határon túli régióvá vált, ennek következtében az intenzív magyar nyelvi kapcsolatokszíntere Magyarország részéről ugyancsak külföldi részre került. Sajnálatos módon a magyar nyelv helyi szinten minden státuszát elvesztette, így egy alárendelt szerepbe került az államnyelvvél szemben, ami Kárpátalja esetében az ukrán nyelv. Bekövetkezett a státusz elvesztése, elindult a másodnyelvi hatás nyomása és annak fokozódása. Így ez fokozatosan maga után vonta az anyaországi magyar nyelvváltozatok, valamint a kisebbségbe került magyarok nyelvjárásának és beszédének az érzékelhető elkülönülését (Csernicskó, 1995: 129-145).

A napjainkban Kárpátaljaként ismert közigazgatási egység egy etnikailag és nyelvileg is igencsak vegyes régió. Itt mindennapos és már-már törvényszerű a különböző etnikumú, valamint a különböző nyelvű emberekkel való érintkezés, illetve a kapcsolatteremtés is. Ennek köszönhetően létrejön, vagy esetleg fokozatosan kialakul a két- vagy többnyelvűség valami féle változata. Ezek valamilyen kialakult helyzet függvényében alakulnak ki, ezek lehetnek vallási, politikai, közéleti, gazdasági, kulturális vagy esetlegesen társadalmi témákat érintő helyzetek. Ezek a tényezők mind-mind együttesen alakítják a két- vagy többnyelvűség kiterjedését, intenzitásának mértékét, illetve a típusát. A kétnyelvűséggel kapcsolatban tudjuk azt, hogy nincs általánosságban vett kétnyelvűség, csak olyan konkrét kétnyelvűségi helyzetek, amelyek

minden egyes esetben a megadott nyelvi helyzet függvényében alakulnak ki, illetve folyamatosan változnak (Borbély, 2006).

A trianoni békeszerződést követően az addig Magyarország területéhez tartozó peremnyelvjárások nagyon hirtelen a hatás másik oldalára kerültek, így azok vizsgálata és elemzése igencsak visszaszorult. A gazdasági válság ideje alatt a nyelvkutatások is igencsak visszaszorultak. Mivel egyes területek Magyarország határain kívülre kényszerültek, így a nyelvjáráskutatás szinte ellehetetlenedett. Ez a tény Kárpátalját is érintette, tehát a kárpátaljai magyar nyelvjárások vizsgálata is kiesett az anyaországbéli nyelvjárási vizsgálatok hatásköre alól (Kneizsa, 1995).

1.2.A nyelvváltozatokhoz tartozó attitűdök

A nyelvi változás Kiss Jenő szavaival élve nem más, „Mint folyamat konkrét nyelveknek a társadalom, illetőleg a beszélők folyton változó nyelvi kifejezési igényei szerinti, a nyelvrendszertani adottságok által meghatározott s a nyelvhasználatban megvalósuló módosulása” (Kiss, 2008: 261).

A nyelvváltozatok nem mások, mint a nyelvek különböző létezési formái. Ezek összefüggenek egymással helyenként szorosabban, máshol pedig lazábban. Közös a szerepük, ugyanakkor vannak saját, egyedi funkcióik is, amelyeket betöltenek. Tudniillik minden egyes nyelv változatokban él. Felmerült kérdésként az, hogy hány magyar nyelv létezik. Erre a válasz igen egyszerű. Egyetlen magyar nyelv van, de rengeteg változata ismeretes. Vannak nyelvek, ahol a válasz erre a kérdésre igencsak egyértelmű, mivel a környező nyelvekkel nem állnak rokonságban, tehát nem lehet őket összekeverni. A magyar nyelv ebbe a csoportba tartozik bele, ennek következtében még ha esetlegesen egyik nyelvváltozat különösen nagyon eltérne a többitől, akkor is nem lehet kétségbe vonni annak hovatarozását, mivel bármennyire is eltérő, akkor is a magyar nyelvhez fog a leginkább hasonítani és közelebb állni annak változataihoz, mintsem bármely másik nyelvhez. Ha egy művelt embert vennénk alapul, akkor a nyelvhasználata mindenfelé a kiemelt jelentőséggel bíró központi szerepű nyelvváltozaton, vagyis a köznyelven alapszik. Hogyha a nyelv egységének megóvásáról van szó, akkor minden esetben a köznyelvet értjük alatta. A köznyelv egységes megőrzése és a munkálkodás, hogy megmaradjon egy igen fontos feladat, amivel a beszélgetésünket zökkenőmentesebbé, illetőleg szebbé is tehetjük (Kiss, 1994).

A magyar nyelvközösség, mint olyan a magyar nyelvet beszélő emberek összes közösségét jelenti. Nem számít hol élnek és hányan vannak, hogyha beszélnek a nyelvet, ők is beletartoznak ebbe a csoportba. A Földünkön 5000-6000 nyelve között a magyar nyelv a

beszélők számát illetően az első ötven nyelv közé sorolandó. Az egész nyelvközösségünket jellemzi az összetartozásnak az egysége. Ezalatt azt értjük, hogy minden tagja magyar nyelven beszél. Ugyanakkor jellemző rájuk a nyelvi sokféleség, tehát sokan beszélnek sokféleképpen magyar nyelven. A magyar nyelvközösség egyetlen egységen belül több szempontra is lehet taglani és csoportosítani. Itt értendő arra, hogy hol is élnek az adott nyelvközösségnek a tagjai. Esetlegesen, hogy kisebbségi, vagy többségi helyzetben beszélnek a magyar nyelvet. Példának okán a Magyarországon élő emberek mindegyike magyarul beszél, és ez az anyanyelve, tehát ők többségi helyzetben vannak, míg Kárpátalján egy kisebbségben élő nyelvcsoporthoz tartozóan beszélhetünk, ahol sokan, csak megtanulták beszélni a magyar nyelvet, nem pedig magyar anyanyelvüként nevelkedtek. Függ még az anyanyelvváltozatuk és a kapcsolathálózatuktól is, de ne felejtsük el az irodalmi nyelvet, illetően a többi egyéb nyelvváltozat értékszempontjaitól is (Kugler - Tolcsvai Nagy, 2000).

A fent leírtak alapján említettük, hogy a nyelv és a társadalom igen szoros kapcsolatban áll, mondhatni elválaszthatatlanul kapcsolódnak össze egymással. Az emberek nyelvhasználatát nagyban befolyásolják a társadalom általi ráhatások és az általuk befolyásolt tényezők is. A társadalom alatt a sokszínű emberek halmazát, azoknak pedig a különböző rétegekre tagolódását értjük. Lehet ez a csoportosítási szempont nem, kor, iskolázottság, munkahelyi pozíció és még sok más is. Ezt figyelembe véve a társadalom különböző rétegeiből származó emberek is más nyelvhasználatot, nyelvváltozattal beszélnek. Ez azért van így, mert a beszélők különböző társadalmi csoportokhoz tartoznak, mint a természetvédők, nők, orvosok, vallási emberek stb. Azonban a csoporthoz való tartozásnak vannak bizonyos feltételei. Szükséges figyelembe venniük a társadalom alapvető normáit, valamint igazodniuk kell a csoport többi tagjához is. Azmiért szinte minden ember nem csupán egy csoporthoz tartozik, így meg tudjuk ismerni a csoportok jellemzőit, szokásait, illetve normarendszerét is. Ezt azzal tudjuk magyarázni, hogy az anyanyelvünk különböző változatait használjuk nap, mint nap. A nyelvváltozatunkat mindig az adott szituációhoz, alkalomhoz, esetleg a beszélgetőpartnerünk kilétéhez igazítjuk. A nemzeti nyelv a nyelvváltozatok összessége. Itt három nagy csoportra lehet felosztani a nyelvváltozatokat, amelyeknek van néhány alpontja. Az alábbiakban ezt fogom ismertetni.

1. Normatív nyelvváltozatok: irodalmi, szépirodalmi, sajtónyelv, esszényelv; köznyelv; színpadi nyelv; utcanyelv.
1. Területi nyelvváltozatok, azaz a nyelvjárások: dialektusok; helyi nyelvjárások.
2. Társadalmi nyelvváltozatok: szaknyelvek; hobbinyelvek; életkorra való tekintetű nyelvváltozatok; argó; szleng

(https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_8/lecke_05_004)

A normatív nyelvváltozatok különlegességére, ugyanakkor tagolódására is utalni tud a sajtónyelv. Tulajdonképpen a rendszerváltások idejéig a sajtó viszonylag egy egységes rendszer volt, viszont a differenciálódása óta nem olyan igényes és egységes ez a típus sem. A bizonyos rétegek egyre inkább kevésbé felel meg az irodalmi nyelv szépségének, valamint a normarendszernek, ami az igényes és szép nyelvjárásra utal. Több mint valószínű, hogy nem létezik két ember, aki teljesen egyformán használja a magyar nyelvet, vagy ugyanúgy ad válaszreakciót más emberek nyelvhasználatára. Ennek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egy bizonyos szintig minden embernek van egy egyedi, saját dialektusa. Egy adott ember nyelvi rendszerét idiolektusnak nevezzük, amiről igen gyakran szó szokott esni. Egy nyelv tanulmányozásakor az első lépésünk az egyéni nyelveket tanulmányozni, tehát ebből következik, hogy először az idiolektusok vizsgálatára kell sort kerítenünk. Ezekből következik az, hogy a dialektus tehát több idiolektus vizsgálatára révén létrejött elvonatkoztatásnak tekinthetünk, amit másnéven absztrakciónak nevezünk. A nyelvet pedig a dialektusokon végzett vizsgálatok alapján absztrakciós eredményként tüntethetünk fel. A szociális háttérrel rendelkező dialektusokat pedig szociolektusként is szokták emlegetni. Hasznos lehet, hogyha olyan terminussal, másnéven bizonyos határidővel rendelkezünk, amely egy adott beszédközösségben megtalálható minden egyes változatra képes utalni. Ezt függetleníteni kell attól, hogy foglalkozásbeli, egyéni, szociális, vagy esetleg területi beszédeltérésről van-e szó az adott esetben. Ezt az általános terminust magának a nyelvváltozatnak a kifejezésével adhatjuk meg (David, 1998).

A jelenlegi ukrajnai helyzetben igencsak nagy problémát okoz a kisebbségi nyelvek alkalmazása, az anyanyelvi tanulás stb. Véleményem szerint a nyelvünk olyan dolog, amit soha, senki nem vehet el tőlünk. A magyar nyelv szépsége mindenhol megjelenik. Rendkívül változatos, összetett és gyönyörű. Rengetegen küzdenek azért, hogy itt nálunk Kárpátalján megmaradjon az anyanyelvi oktatás, valamint, hogy minden gyermek a saját anyanyelvén tanuljon tovább. Rendkívül nehéz egy magyar családban élő gyermeknek megtanulni egy számára új és teljesen idegen nyelvet. A kisebbségben élőknek sokszor volt nehéz sorsuk,

ugyanakkor mindig megmaradtunk és kitartottunk a magyarságunk mellett. Rengeteg gyönyörű kárpátaljai nyelvjárás él és virágzik. Ugyanakkor mégis észre lehet venni, hogy a falusi emberek sokkalta jobban tartják népünk hagyományait és szokásait, mint a városokban élők. A nyelvjárások is a falukban helyenként jobban kivehetők véleményem szerint, viszont a szokások városon sem vesznek el teljesen (Lakatos, 2008).

Nagy problémát okoz a nyelvvesztés, valamint a nyelvjárásvesztés is. Nekünk mind arra kell törekednünk, hogy ez ne súlyosbodjon, sőt vissza kellene szerezniünk azokat, amik már elvesztek. Rengeteg hagyomány kikopik az évek során, mintha csak „kimenne a divatból”. A nyelvünkkel nem engedhetjük meg, hogy ugyanez a helyzet lépjen fel. Óvjuk, ápoljuk a nyelvünket, hogy később a gyerekeinknek, de még az unokáinknak is továbbadhassunk ezt a sok tudást és szépséget, amit mi is a felmenőinktől kaptunk örökségként (Lakatos, 2008).

1.3. A nyelvjárás és a köznyelv viszonya

A nyelvjárás és a köznyelv összemosódása az elmúlt évtizedekben igencsak felgyorsult. Az ötvenes évek elején már Bárczi Géza hangsúlyozni kezdte, hogy a köznyelv és a nyelvjárások viszonyában igen nagy átrendeződések fognak bekövetkezni. Itt arra gondolt, hogy a köznyelvhatása és használata folyamatosan és egyre jobban erősödik, a nyelvjárásai sajátosságok pedig lassan elkezdik átadni a helyüket a sima köznyelvi vagy esetleg a regionális köznyelvi formáknak, tehát inkább mindenki a köznyelv használatát részesíti előnyben. (Pannon Enciklopédia)

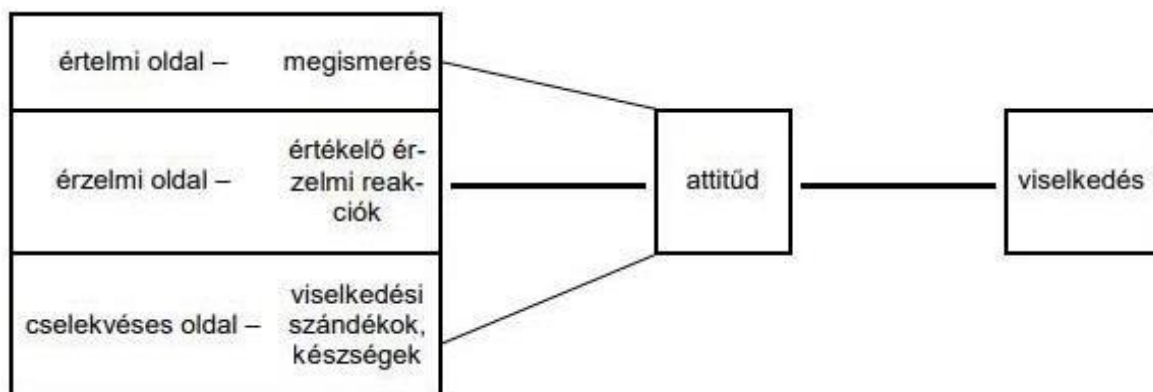
A nyelvjárások, továbbá a köznyelv közti kontaktus a nyelvváltozatok társadalmi megítéléséből eredően nem kiegyensúlyozott. „A standardizált nyelvek nyelvjárásainak nyelvi-nyelvrendszertani szempontú fő változási tendenciája úgy foglalható össze, hogy növekedik a köznyelvvvel megegyező s csökken a köznyelvtől eltérő nyelvjárásai jelenségek száma” (Kiss, 2001: 254).

Szórványosan még a jelen időszakra is jellemző, hogy bizonyos nyelvjárásai, esetleg regionális jelenségek a köznyelv beszélt, esetleg írott változatának elfogadott elemei lesznek: „A közelmúltban a nyelvjárások sztenderdre gyakorolt – s nem pusztán a szókészletre korlátozó – hatásának a fő útja nem az irodalmi nyelven keresztül vezet, hanem beszélt nyelvi változatokon, jelesül a regionális köznyelviségen keresztül. Annál is inkább, mert a sztandárd határai érezhetően tágulóban vannak, a norma is rétegzettebbé válik, s nem tudni, hogy a határok hol szilárdulnak meg. Arról azonban – fölmérések hiányában – nincsen tudomásunk,

hogy a regionális köznyelviségen keresztül mennyi nyelvjárási elem, jelenség nyert köznyelvi polgárjogot (Kiss, 1990: 62).

1.4. Az attitűd meghatározása

A nyelvi attitűd nem más, mint egy adott nyelvhez vagy esetleg nyelvváltozathoz kapcsolódó vélemény, amely pozitív vagy negatív értékelést ad. Mindenki egyetért abban, hogy a nyelvi attitűd, valamint a viselkedés szoros kapcsolatban vannak egymással. Eltérek a vélemények viszont abban a szempontban, hogy melyik hat elsőként a másikra. Egyes vélemények szerint a viselkedés már eleve függ a kialakult nyelvi attitűdtől, mások véleménye viszont az ellenkezőjéről árulkodik. Itt meg kell említenünk, hogy a nyelvi attitűdöket befolyásolják a politikai, társadalmi, valamint a nyelvpolitikai tényezők is (Kovács Rácz, 2007). (Kiss, 1995: 136)

1.5. Nemek és a nyelvjárási attitűd kapcsolata

A nemeket érintő változatosságokat illetően dzsenzserlektusokról beszélhetünk. Ez a szó az angol gender „társadalmi nem”szóból ered. Ezek a nyelvváltozatok a nők és férfiak körében használatosak. A dzsendzserlektusok ritkán léteznek, vagy fordulnak elő. Mindössze annyit észlelhetünk, hogy egyes nyelvi formák gyakrabban jelentkeznek a nőknél, mint a férfiak körében, de ezek azokra a társadalmakra vonatkoznak, ahol a nők és a férfiak közötti társadalmi szerepekben nem húzódik éles határ. Labov véleménye szerint a nyíltan előírt szociolingvisztikai formákat a nők ugyan jobban betartják a férfiaknál, de a rejtett normákat nagyon sok esetben nem tartják be, illetve azt is megállapította, hogy a nők bizonyos nyelvi változások tekintetében egy generációval a férfiak előtt járnak. Ennek valószínűleg abban rejlik az oka, hogy a nők a gyermeknevelésben nagyobb részt vesznek ki, így több lehetőségük van

az új generáció által megtanult szavakat is átvenni (Kontra, 2014: 474–475).

Vannak olyan nyelvek, ahol már a kiejtésben is határozott különbségeket lehetünk fel a férfiak és a nők között. Ha a japán nyelvet tekintjük, akkor itt a nők más szóval utalnak önmagukra, mint ezt a férfiak teszik. Legfőképpen egyes nyelvi formák gyakorisági használatában tér el a nők és a férfiak beszéde. Itt megemlíthetjük példaként, hogy a nők több színnevet használnak, több olyan elemet, ami bizonytalanságra utal, mondataikban megerősítő kérdéseket tesznek fel, stb. Más kutatások szerint viszont a nőktől más beszédhasználati szabályokat várnak el, mint a férfiktól (Sándor, 2012: 52-53).

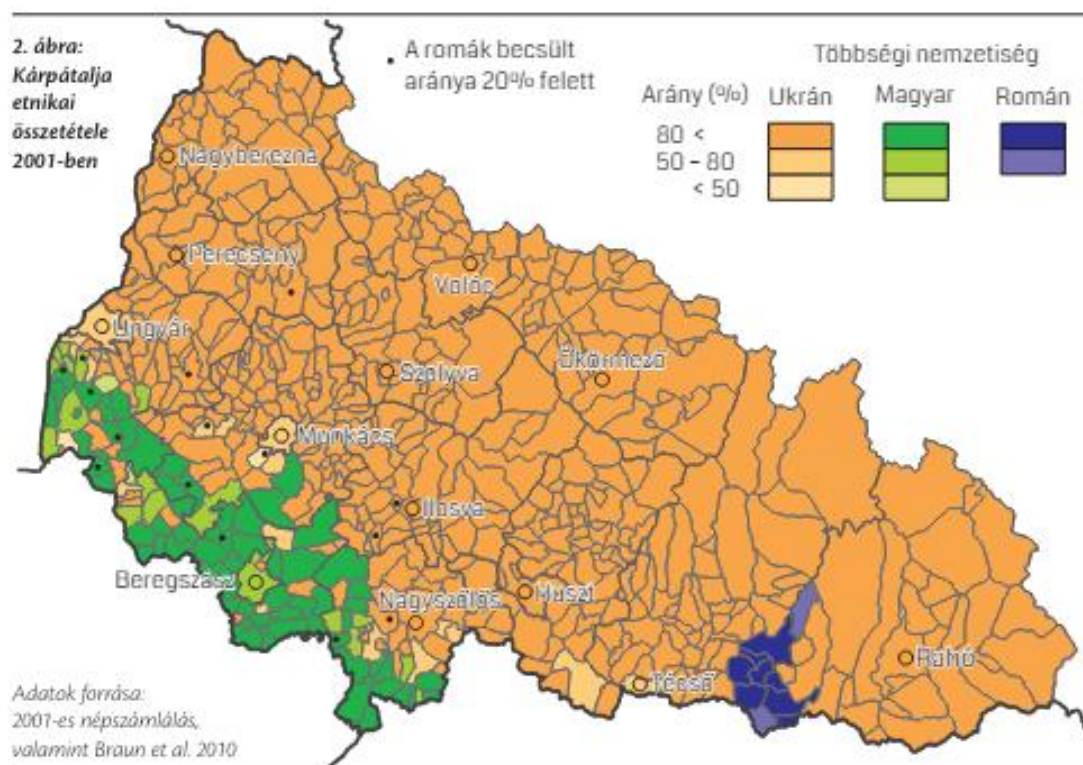
II. Az additív- oktatásról

Az alábbi fejezetben a legfőbb elem maga az additív, vagyis hozzáadó oktatás fogalma, feladata, alkalmazása és sok más tényező. Rövid ismertetést láthatunk Kárpátalja nemzetiségeiről is, valamint minden fontos információt az additív oktatásról. Végül pedig dialketológiai ismeretekbe is betekintést nyerhetünk az utolsó pontunkban.

2.1. Kárpátalja nemzetiségei

Kárpátalja, mint tudjuk, Ukrajna délnyugati részén fekszik. A területe ugyan kicsi, viszont Ukrajna itt határos Magyarországgal, Szlovákiával, Lengyelországgal és Romániával is. Kárpátalja tizenhárom közigazgatási egységet, vagyis járást ölel fel, a megyénk területi székhelye pedig Ungvár (Molnár – Molnár D., 2005).

A megye nemzetiségeire tekintve egyetlen hivatalos adatra tudunk támaszkodni, amely a 2001-es ukrajnai népszámlálás. Ezeket az adatokat igen elavultnak lehet tekinteni, mivel közel 23 évesek, ugyanakkor ez az egyetlen adat, amelyet alapul tudtam venni munkám során. Ezek alapján Kárpátalja 80,5%-a ukrán nemzetiségű, 12,1% magyarnak vallotta magát, 2,6% román, 2,5% orosz nemzetiségű, valamint ne felejtjük el a romákat, az ő becsült arányuk 20% fölött van (Molnár, Molnár D., 2005).

Adatok forrása:
2001-es népszámlálás,
valamint Braun et al. 2010

2.2. Az additív-oktatás fogalma

Az additív oktatás (vagy hozzáadó oktatás) fogalma az, amikor egy iskolai vagy oktatási rendszer az egyéni vagy kulturális sokszínűséget értéknek tekinti, és ezt az értéket beépíti az oktatási folyamatba. Az additív oktatás célja, hogy támogassa és erősítse azokat a nyelvi és kulturális identitásokat, amelyek a tanulókhoz tartoznak, miközben lehetőséget nyújt a szélesebb körű nyelvi és kulturális tudás megszerzésére is. Ez a megközelítés ellentéte a felcserélő (vagy szubtraktív) oktatásnak, ahol a tanulók anyanyelvét vagy kulturális háttérét alárendelik vagy elnyomják az új nyelv vagy kultúra előnyben részesítése érdekében. Az additív oktatás viszont arra törekszik, hogy a tanulók teljes körűen fejlesszék nyelvi és kulturális kompetenciáikat, miközben megőrzik az identitásukat és hozzájárulnak a különbözőség elfogadásához és értékeléséhez. Ezáltal az additív oktatás hozzájárulhat a különböző kultúrák közötti megértéshez és együttműködéshez is (Beregszászi, 2011).

A kanadai pszichológusok által kifejlesztett fogalom, mely a hozzáadó és felcserélő kétnyelvűségi helyzetek megkülönböztetését jelöli, valóságosabb és összetettebb, mint elsőre gondolnánk. A hozzáadó kétnyelvűségi helyzet azt jelenti, hogy a környezetben használt nyelveket és hozzájuk kapcsolódó kultúrákat egyaránt értékelik és hasonló státusszal bírnak. Ebben a helyzetben a nyelvek elsajátítása vagy tanulása egyaránt vonzó cél, és nincs szükség nyelvcsere jelenségére. Mindkét nyelv megmarad, és a tanulás egyik nyelvhez sem történik a másik rovására. Ebben a környezetben a személyiségfejlődés összetettebb lehet, de lehetőséget ad az egyén adottságainak teljesebb kibontakozására. Ellenben a felcserélő (szubtraktív) kétnyelvűségi helyzetben a környezet előnyben részesíti az egyik nyelvet és kultúrát a másikkal szemben. Itt gyakori a kevésbé preferált nyelv felcserélése a preferált nyelvvel vagy az utóbbi tanulása az előbbi kárára. Ennek következménye lehet a kettős félnyelvűség, vagyis mindkét nyelv hiányos ismerete. Ebben a helyzetben nem csak a nyelvi, de az értelmi és szocio-emocionális fejlődés is hátrányosan befolyásolhatja az egyént, valamint az oktatás hatékonysága is csökkenhet. Fontos megjegyezni, hogy a valóságban ezek a helyzetek nem szigorúan elkülönülő kategóriák, hanem egy skála két végpontját jelölik, és közöttük számos átmenet lehetséges. Tehát heterogén környezetekben a helyzet lehet többé vagy kevésbé hozzáadó, illetve felcserélő, és ez befolyásolhatja az egyén fejlődését és élményeit. (Pliiddemann, 1997).

2.3. Az additív anyanyelv-oktatás előnyei, esetleges hátrányok

Az iskolai anyanyelvi nevelés fontos feladata az, hogy felkészítse a tanulókat a nyelvi kihívások kezelésére, amelyekkel az iskolában és az iskolán kívül találkozhatnak. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy a nevelés milyen szemléletben, milyen tudományos kutatási eredményekre építve valósuljon meg. A kárpátaljai magyar anyanyelvű oktatás célja az, hogy hozzáadó szemléletben tanítsa a tanulók anyanyelvét. Ez azt jelenti, hogy a standard nyelvváltozat mellett figyelembe veszi a helyi nyelvjárási jellegzetességeket is, és hangsúlyozza a nyelv változatosságát funkcionális megközelítésben. Emellett kontrasztív módszereket alkalmazva tudatosítja a tanulóknak a nyelvi különbségeket és hasonlóságokat. Ezáltal a diákok sokoldalúbb nyelvi kompetenciákkal rendelkeznek, ami segíti őket az életben és a tanulmányaik során felmerülő nyelvi helyzetek kezelésében (Beregszászi, 2011).

Az additív anyanyelv-oktatás egy olyan pedagógiai megközelítés, amelyet az alkalmaznak, hogy támogassák a diákok kétnyelvűségét, azaz a saját anyanyelvükön való fejlődést és egyidejűleg egy másik nyelv, általában a társadalmilag domináns nyelv elsajátítását. Az additív anyanyelv-oktatásnak számos előnye van, de néhány lehetséges hátránnyal is járhat:

Előnyök:

- Anyanyelv-fejlődés támogatása: Az additív oktatási módszerek segítik a diákokat az anyanyelvükön való hatékony kommunikációban és kifejezőképességben. Ez növeli az önbizalmat és a kognitív fejlődést.
- Kétnyelvűség fejlesztése: A diákok párhuzamosan tanulják az anyanyelvüket és egy másik nyelvet, ami elősegíti a kétnyelvűség kialakulását és fejlesztését.
- Kulturális identitás erősítése: Az additív anyanyelv-oktatás segít a diákoknak megőrizni és megerősíteni kulturális identitásukat azáltal, hogy lehetőséget biztosít az anyanyelv használatára az oktatásban.
- Egyenlőség elősegítése: Az additív anyanyelv-oktatásnak az a célja, hogy minden diák számára egyenlő lehetőségeket biztosítson, függetlenül attól, hogy milyen nyelvi háttérrel rendelkeznek.

Lehetséges hátrányok:

- Idő és erőforrások: Az additív oktatás bevezetése és fenntartása jelentős időt és erőforrásokat igényelhet az oktatási intézményektől és a pedagógusoktól.
- Nyelvi egyenlőtlenségek: Az additív oktatás nem mindig képes kompenzálni a társadalmi vagy gazdasági egyenlőtlenségeket, és bizonyos diákoknak továbbra is nehézségeik lehetnek a második nyelv elsajátításában.
- Kevert üzenetek: Néha az additív anyanyelv-oktatás összezavarhatja a diákokat, különösen

akkor, ha nem egyértelmű, hogy milyen mértékben és módon kell használniuk az anyanyelvüket és a második nyelvet az iskolai környezetben (Beregszászi, 2021).

2.4. A magyar, mint anyanyelv oktatásának módszerei

A magyar nyelvet, az ismert történelmi körülmények miatt, a mai Magyarországon kívül valamennyi szomszédos országban beszélik, ahol természetesen kisebbségi nyelvként funkcionál. A nyelvek fejlődésében kulcsfontosságú szerepet játszik a kölcsönhatás, melynek intenzitása az abban résztvevő nyelvek státuszától és a mögöttes gazdasági, kulturális viszonyoktól függ. Általános jelenség, hogy a kisebbségi nyelvekre az államnyelv erősebben hat, mint fordítva. Az utóbbi évtizedekben egyre gyakrabban merül fel a kérdés, hogy egy- vagy többközpontú-e a magyar nyelv. Az egységesítő intézmény hiánya miatt a különböző országokban beszélt magyar nyelvváltozatok divergenciája természetes módon vezet a többközpontúsághoz. Ennek eredményeként kialakult egy felvidéki, egy kárpátaljai, egy erdélyi, egy vajdasági, egy horvátországi, egy muravidéki és egy örvidéki változat is, melyek mindegyike az adott államnyelv hatását viseli magán. Történelmi nyelvészetből merített analógiával elmondható, hogy a magyar nyelv egyfajta "alapnyelvnek" tekinthető, melynek szétágazó fejlődése során alakultak ki a mai változatok. Ennek a "Kárpát-medencei alapnyelvnek" még az ősi finnugor gyökereken túlmenően számos szláv, germán, latin elem is része. Az idők folyamán a magyar nyelvet beszélő közösségek különböző nyelvek és kultúrák hatása alá kerültek, ami indította el a nyelv szétágazó fejlődését. Bár ezek a különbségek idővel akár érthetlenségig is fokozódhatnak az idegen hatások miatt, azonban kimutatható lesz a közös alap. Ennek nyomán követése leginkább a szókészletben követhető, de jelentős eltérések alakulhatnak ki a mondatokban is (Pusztay, 2009).

A kárpátaljai magyar anyanyelvű oktatás célja az, hogy hozzáadó szemléletben tanítsa a diákok anyanyelvét. Ez azt jelenti, hogy nemcsak a standard nyelvváltozatot és annak használati körét tanítja, hanem tudatosítja a helyi nyelvjárási jellegzetességek használati körét is. Emellett hangsúlyozza a nyelv változatosságát funkcionális megközelítésben, és kontrasztív módszereket alkalmaz a tanítás során. Ezen célok elérése érdekében több intézkedés is folyamatban van. Ezek közé tartozik a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán folyó magyar szakos tanárképzés, valamint a Hodinka Antal Intézetben zajló nyelvészeti kutatások, melyek eredményeit hasznosítják. Emellett a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a főiskola által szervezett szakmai továbbképzések és konferenciák is részét képezik ennek a folyamatnak (Csernicskó, 2005).

Az iskolai oktatás során gondolkodást és beszédet kell tanítanunk. Sajnálatos módon a második világháború utáni társadalmi-politikai változások, valamint a szocializmus homogenizáló természete megváltoztatta az anyanyelvi oktatást, mind az anyaországban, mind a határon túli

magyarok lakta régiókban. A régi beidegződések és eredménytelen módszerek még mindig befolyásolják a kárpátaljai magyar anyanyelvi nevelés hatékonyságát. A szükséges szemléletváltás csak jól átgondolt oktatási stratégiai döntések segítségével valósítható meg. Az oktatástervezésnek és a különböző oktatási stratégiáknak különösen fontos szerepe van a kisebbségi közösségek nyelvmegtartásában, valamint abban, hogy a felnövekvő nemzedékek döntsenek-e a nyelvcsere és beolvadás vagy a nemzeti értékek megőrzése és továbbadása mellett. Az oktatás az egyik hatékony eszköz a nyelvi tervezési célok elérésében, mivel az oktatási intézmények tevékenységüket társadalmi, gazdasági és politikai célok mentén szervezik. Ehhez azonban bizonyos nyelvi készségek és feltételek is szükségesek (Beregszászi, 2009).

2.5. A mi szavunk járása

Mint azt tudjuk, Kárpátalján nem csupán egy nyelvet használunk a mindennapokban, iskolában, illetve a munkahelyen is. Mi jelen állásban Trianon óta kisebbségként élünk itt, ennek fényében nem ritka a bilingvizmus, másnéven kétnyelvűség. Mi is az a bilingvizmus? Nem más, mint egy adott ember nem csupán egy nyelvet, hanem esetünkben két nyelvet használ a mindennapjaiban, tudja, hogy milyen helyzetben melyik nyelvre van szüksége. (Crystal, 1998).

A kutatók általában általános fogalmakkal operáltak a kárpátaljai magyarság kétnyelvűségének kapcsán, anélkül, hogy figyelembe vették volna a kétnyelvűség különböző típusait. Nem vették figyelembe, hogy nincs általánosan elfogadott definíciója a kétnyelvűségnek, és hogy a konkrét kétnyelvűségi helyzeteknek kellene alapul szolgálniuk. Ugyanakkor Rot Sándor négy csoportra osztotta a Kárpátalján fellépő kétnyelvűségi típusokat, amelyek a következők:

- Szociális részleges magyar-ukrán kétnyelvűség;
- Szociális részleges ukrán-magyar kétnyelvűség;
- Szociális teljes magyar-ukrán kétnyelvűség;
- Szociális teljes ukrán-magyar kétnyelvűség;

(Rot, 1967).

A nyelvjárás röviden nem más, mint egy nyelv területi alapú nyelvváltozataként meghatározható fogalom. Egy kicsit bővebben elmondhatjuk, hogy egy adott nyelv többi nyelvváltozatából megadott szabályok szerint egy bizonyos szinten eltérő nyelvváltozat, ez területhez van kötve, elsősorban a mindennapi beszédben használatos, szóbeli közlésre van szánva. Ezek általában a falvakban felnőtt valamint ott lakó emberek elsődleges nyelvváltozata. Számukra ez spontán módon, természetesen jön, számukra teljesen természetes, mindennapi életben használt szavakat használnak. Elsősorban az egymás közötti kommunikációra használják a nyelvjárási

szavakat (Kiss, 2001: 36). A nyelvjárások osztályozása kezdetben földrajzi tényezőket is figyelembe vett, de ez nem bizonyult megfelelőnek, mert a földrajzi határokon kívül más tényezők is befolyásolhatják a nyelvjárási változatok terjedését és a nyelvjárások felosztását. A nyelvjárások osztályozásánál is történelmi megfontolásokon alapulnak, "de a történelemben a nyelvjárások sokat változtak. A gazdasági, települési, politikai és kulturális kapcsolatok alakulása nagymértékben megváltoztatta a nyelvjárásokat. korábbi képzet és földrajzi elterjedtség" (Márton, 1970: 46).

Az élő nyelvek, valamint nyelvváltozatok sajátossága a változás, ez mindenkor jelen van. Ezek történetét a használó közösség sorsa határozza meg, akik eze a közösségen belül élnek. A magyar nyelvjárások legelső sorban falvakhoz, kisvárosi községekhez köthetők, tehát minden változás, amely a kisközség életében bekövetkezik egész biztosan hatással lesznek az adott település nyelvjárására is. A változásoknak két típusát különböztethetjük meg, lehetnek társadalmi, vagy esetleg nyelvrendszertani változások is (Kiss, 2001: 245–6).

A mai időkben a nyelvjárások változásának leginkább társadalmi okai vannak. Ennek következményeként nő a köznyelvi ráhatás, a nyelvjárások közötti érintkezés pedig csökken. Néhány helyi nyelvjárás változásai visszaszorultak, és a különbség nyilvánvaló. Ennek okai között szerepel a települések mobilitása, az országhatárok elavultsága. A speciális fejlesztések kedvező jellege és az, hogy egy közösség befogadóbb az innovációban. A másik konzervatívabb. Kiss Jenő a magyar nyelvjárás mai változásának okait a következő pontokban foglalja össze. 1. A nyelvjárást beszélők biológiai áldozatai: sokkal több a halálozás, mint a születés azoknál, akik gyermekként nyelvjárási környezetben nevelkedtek. 2. A nyelvjárások használatának térvesztése, ez a beszélők nyelvváltozat-választási szokásai, vagy a kisebbségi körülményekből kifolyólag megváltozott szokások következménye is lehet. 3. A nyelvjárások szerkezeti tekintetben vett kiegyenlítődése: itt meg kell említeni a köznyelvi hatások következményét, valamint a helyi közösségek újabb kori, fiatalabb átrétegződését (Kiss, 2007: 8).

2.6. Dialektológia

A dialektológia az egyik ága a nyelvészeti kutatásnak, amely a nyelvjárásokat vizsgálja. A nyelvjárások olyan nyelvváltozatok, amelyek különböző földrajzi vagy társadalmi jellemzőket tükröznek egy adott nyelvterületen belül. A dialektológia fő célja, hogy rendszerezze, osztályozza, összehasonlítsa és elemezze ezeket a nyelvjárásokat, hogy megértsük azok fejlődését, szerkezetét és kapcsolatát a társadalmi és földrajzi tényezőkkel. A dialektológia legfontosabb tevékenységei között szerepel a nyelvjárások térbeli eloszlásának vizsgálata térképek segítségével. Ezek a térképek segítenek az egyes nyelvjárások elterjedésének és kapcsolatainak megértésében. Emellett a dialektológia összehasonlítja a különböző nyelvjárástípusokat annak érdekében, hogy feltárja

közös jellemzőiket és megkülönböztesse azokat. A dialektológusok figyelemmel kísérik a nyelvjáráások időbeli változásait is, hogy jobban megérthessék a nyelvfejlődés folyamatát és a társadalmi változások hatását a nyelvi változatokra.

Továbbá, a dialektológia részletesen elemzi a nyelvjáráások jellemzőit, beleértve a hangrendszer, a morfológia és a szókincs vizsgálatát is. A dialektológusok gyakran adatokat gyűjtenek és rögzítenek, például hangfelvételeket vagy írott szövegeket, hogy ezeket az adatokat elemzésre és további kutatásokra felhasználják. A dialektológia kiemelt szerepet játszik a nyelvi sokféleség megértésében és megőrzésében, továbbá hozzájárul a nyelvészet és a nyelvtudomány más területeinek fejlődéséhez (Dudics-Gazdag, 2020).

Jelen vannak még otthonunkban különféle tájszavak, ezek osztályozásának van egy univerzális szempont, hogy mi szerint osztjuk fel őket. Ennek fényében Hegedűs Attila három nagy csoportba sorolta be a tájszavakat:

- 1) A valódi tájszó olyan kifejezés, amely a köznyelvben ismeretlen vagy felismerhetetlen a köznyelvi beszélő számára. A valódi tájszók nem ismeretesek a köznyelvben, és amikor spontán kommunikáció zajlik, ahol nincsenek definíciószerű magyarázatok vagy körülírások, ezek a szavak nem értelmezhetőek a köznyelvi beszélő számára.
- 2) A jelentésbeli tájszó olyan kifejezés, amely a köznyelvi szótól eltérő jelentéssel rendelkezik, bár a lexikális alakja megegyezik a köznyelvi szóval. Ha a jelentésbeli tájszót a köznyelvi szótól eltérő jelentésben használják, akkor a köznyelvi beszélő nem érti vagy félreérti annak jelentését.
- 3) Az alaki tájszó olyan kifejezés, amelynek lexikális alakja (legalább egy beszédhangban) különbözik a köznyelvi szótól, de jelentése megegyezhet a köznyelvi megfelelőjével. Az alaki tájszók általában érthetőek a köznyelvi beszélő számára, és felismerhető a kapcsolat közöttük és a köznyelvi megfelelőjük között (Hegedűs, 2001).

III. Az additív anyanyelv-oktatás használatának felmérése a kárpátaljai magyar iskolák alsó tagozatos pedagógusai körében

Az alábbi fejezetben az additív anyanyelv-oktatáshoz kapcsolódó kutatásom módszerét és céljait ismertetem. Ezen felül még a kutatás részletes elemzése is itt található, amelyben a kárpátaljai magyar iskolákban dolgozó pedagógusok segítségével elkészített kérdőíves feldolgozás látható. Megtalálhatók még a hipotézisek, illetve a kutatás eredményei ezekre a feltevésekre vonatkozólag, és végső soron az általam levont következtetések és javaslatok az additív módszerrel kapcsolatosan.

3.1. Kutatási módszere, célja

A kutatásom címe Az additív anyanyelv-oktatás használatának felmérése a kárpátaljai magyar iskolák alsó tagozatos pedagógusainak körében. Ezáltal a célom, hogy felmérjem mennyien ismerik, illetve használják az additív oktatási módszert.

Kutatásom módszere kérdőívvel lett összeállítva, Google Űrlap használatával valósulhatott meg, így ezáltal több olyan pedagógushoz is eljuthatott a kérdőívem, akiket mondjuk személyesen nem ismerek, mivel Kárpátalja távolibb részein élnek és oktatnak ebben a szemléletben.

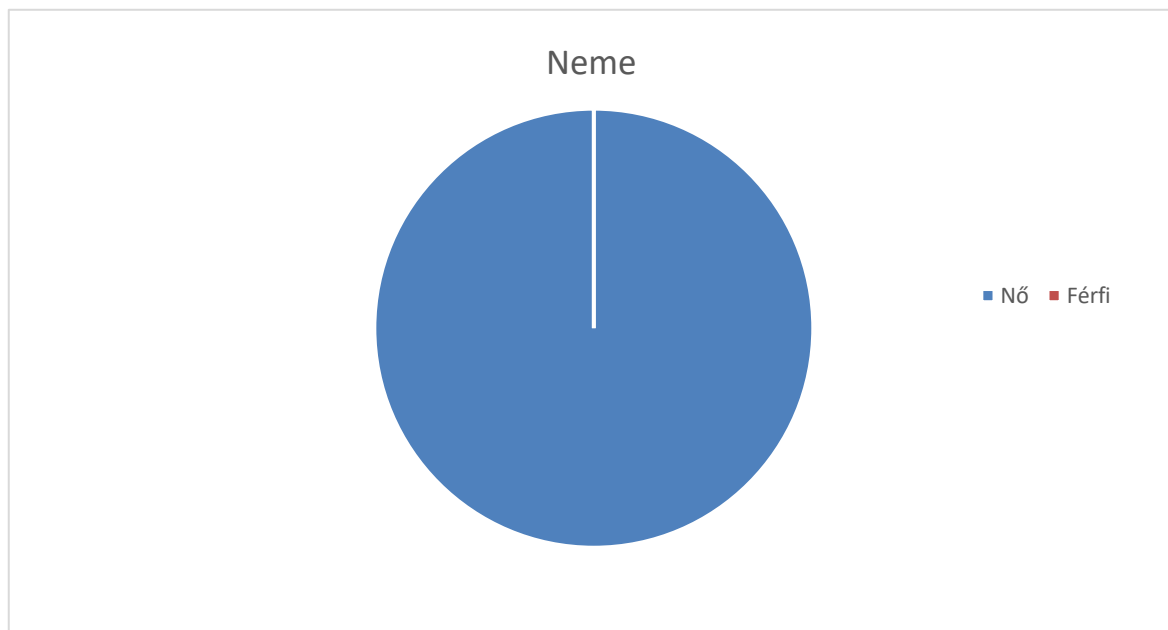
Felállítottam néhány hipotézist a kutatással kapcsolatban, amelyek a következők:

- A pedagógusok többsége ismeri a hozzáadó (additív) oktatás fogalmát;
- Többnyire pozitív a szemlélet megítélése saját tapasztalataik alapján;
- Segíti a gyermekek kulturális sokféleségének megőrzését ez az oktatási mód;
- Az additív-szemlélet integrálása érdekében esetleges tantervi változtatásokat javasolnak a pedagógusok;

3.2. Kutatás eredményei, elemzés

A kérdőívemet az additív oktatásról 40 Kárpátalja különböző területein élő pedagógus töltötte ki. A kérdéssor 16 kérdésből tevődött össze. Sajnálatos módon többektől is kaptam olyan visszajelzést, hogy nem ismerik a fogalmat és ennek okán nem töltik ki az űrlapot. Erre tekintettel a meglévő adatok segítségével fogom most kielemezni a kéréseket a kapott válaszok által.

Első kérdésben a kitöltőim nemére voltam kíváncsi, ahol egyöntetűen mindenki nőként identifikálta magát.

Következő kérdésem az volt, hogy Kárpátalja melyik részén dolgozik, ahol már jóval változatosabb válszok érkeztek be. Beregszászból 8-an, a Beregszászi kistérségből 6-an, Nagydobronyból és a kistérségből 3-an töltötték ki, Ungvárról, Husztról, Fornosról 2 választ kaptam, 1 válasz érkezett Nagyberegről, Szőlősgyuláról, Dercenből, Aknaszlatináról, Técsőről, Benéből, Eszenyből, Dédáról, Tiszaújlakról, Bátyúból, Nagyszőlősről, illetve Orosziból.

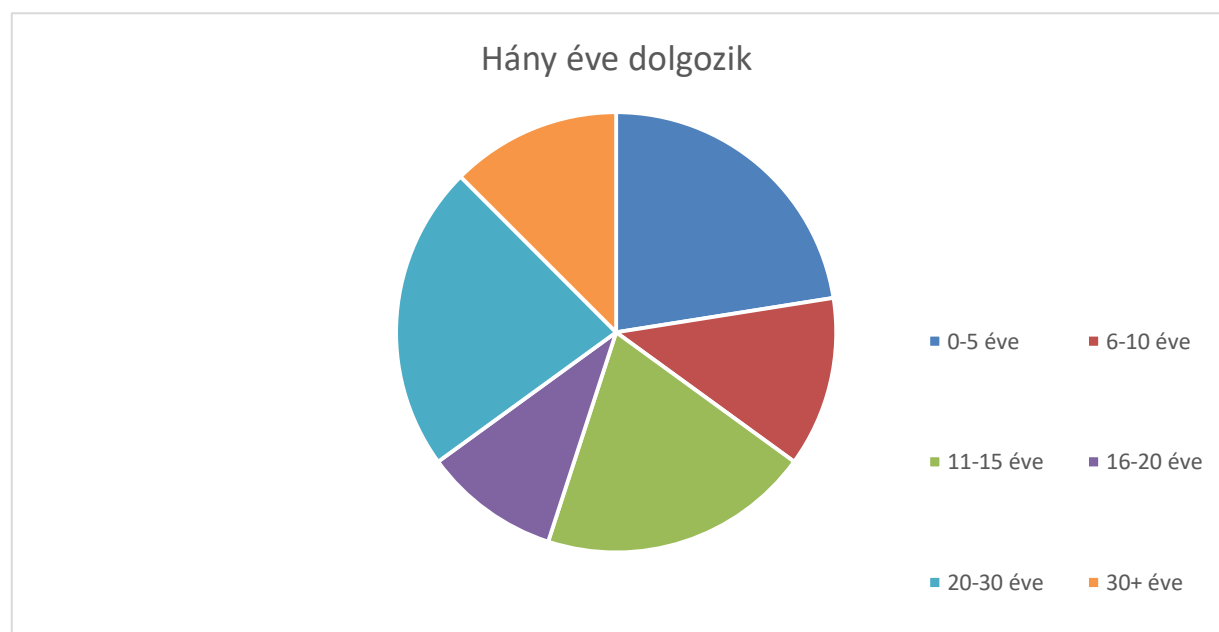

Fel szerettem volna mérni azt is, hogy ki melyik iskolában dolgozik, nagyon változatos

eredmények érkeztek. A kutatás szempontjából nagyon pozitív, hogy Kárpátalján belül messzebb található magyar tannyelvű iskolákból is akadtak kitöltőim. A Nagydobornyi Líceumból, a Fornosi Gimnáziumból, a Beregszászi Kossuth Lajos Líceumból és a Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumból 3 válasz érkezett, 2-en az Eszenyi I-III fokozatú Bázisiskolából, a Borzsovai Gimnáziumból töltötték ki. Majd ezt követően 1 válasz érkezett a Hetyeni Elemi Iskolából, a Csetfalvai Gimnáziumból, a Derceni Középiskolából, a Papi Gimnáziumból, a Viski Kölcsey Ferenc Líceumból, az Oroszi Gimnáziumból, a Szernyei Általános Iskolából, a Huszti Magyar Tannyelvű Általános Iskolából, a Benei Általános Iskolából, a Tiszaújlaki 2. Sz. Líceumból, a Vári II. Rákóczi Ferenc Líceumból, a Técsői Hollósy Simon Magyar Tannyelvű Líceumból, a Dédai Gimnáziumból, a Gyulai Gimnáziumból, a Konházai Líceumból, az Ungvári Magyar Tannyelvű Elemi Iskolából, a Nagyszőlősi 3. Sz. Perényi Zsigmond Líceumból, a Somi Gimnáziumból, a Beregszászi Bethlen Gábor Líceumból, a Mezőgecsei Líceumból, az Aknaszlatinai Bolyai János Líceumból, a Kaszonyi Arany János Líceumból, a Nagyberegi Dobrai Péter Líceumból, illetve a Halábori Gimnáziumból.

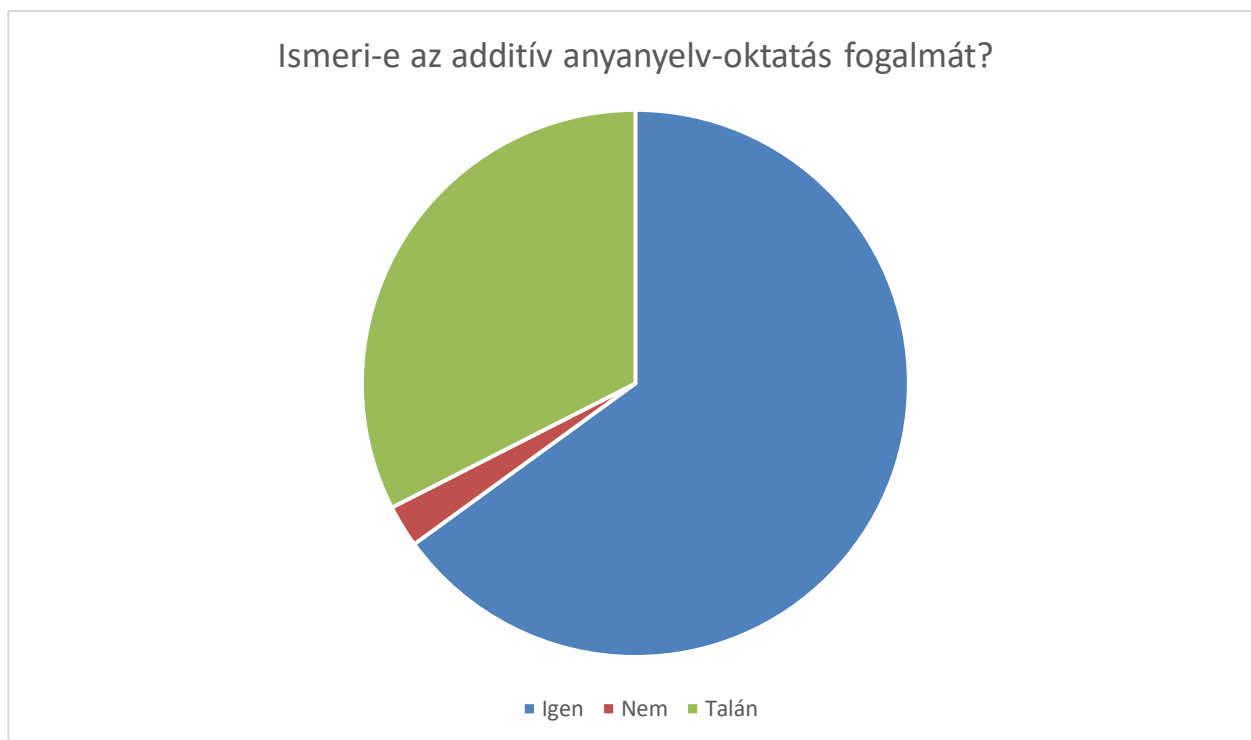
Kíváncsi voltam még arra, hogy a pedagógusok hány éve dolgoznak már a szakmában. Ide bizonyos idősávok voltak megadva, amelyek közül választhattak.

Ennél a kérdésnél 9 válasz érkezett a 0-5 év, illetve a 20-30 év közötti idősávokra, 8-an választották 11- 15 év közötti munkaviszonyukra hivatkozva, 5 válasz érkezett 6-10 év és a 30+ év válaszokra, végül pedig 4-en választották a 16-20 év közötti lehetőséget.

Ezután rátértem a kutatásom fő részére, ahol az ehhez kapcsolódó első kérdésem az volt,

hogy ismerik-e az additív anyanyelv-oktatás fogalmát. Itt 3 lehetőség közül választhattak, amelyek az igen, nem és talán voltak. Az igen lehetőséget 26-an választották, ezután a talánra 13 váálasz érkezett, míg a nem lehetőséget 1 ember jeölte be.

Következő kérdésemben kíváncsi voltam, hogy a pedagógusok hogyan tudnák röviden meghatározni az additív-oktatás fogalmát. Erre a kérdésre vegyes válaszok érkeztek, nem mindenki ugyanúgy gondolkozott a szemléletről. Szeretnék a válaszok közül néhányat idézni:

- „Az additív oktatás alatt azt értjük az anyanyelv órákon, hogy nem csupán irodalmi nyelven beszélünk, tehát meghagyjuk a tájszavakat, esetleges nyelvjárási vonásokat, ennek következtében jön létre egy olyan oktatási mód, amelyben nem veszünk el, hanem folyamatosan hozzáadunk a meglévő tudáshoz”
- „Az additív oktatás az az oktatási megközelítés, amely a tanulási környezetbe és a tananyagba beépít más kulturális szempontokat, nyelveket vagy perspektívákat annak érdekében, hogy a tanulók sokszínűségét és tapasztalatait jobban figyelembe vegye.”
- „Az additív oktatás egy olyan tanítási módszer, amelyben az oktatás fókuszában az áll, hogy a tanulók anyanyelvüket megőrizték és fejlesszék, miközben új nyelveket is tanulnak.”
- „Az additív-oktatás az a pedagógiai megközelítés, amely figyelembe veszi és támogatja a diákok anyanyelvét és kulturális háttérét az új nyelv és kultúra tanulása során. Ez azt jelenti, hogy nemcsak az új nyelvet és kultúrát tanítják, hanem azokat beillesztik a diákok már meglévő tudásába és identitásába is.”

- *„A gyerekek tájnyelvezetű anyanyelvét megőrizzük, mindamellettt törekszünk a szavak, kifejezések nyelvtani helyességét is megtanítani.”*
- *„Az additív oktatás alkalmazásával a diák eredeti nyelvváltozata nem sérül, a sztenderd változat ahhoz hozzáadódik: a gyermek nyelvi repertoárja ezáltal bővül”*
- *„Az additív oktatás célja a tanulók folyamatos fejlődése és gazdagítása úgy, hogy az új tananyagot a meglévő ismereteikhez és tapasztalataikhoz hozzáadja és integrálja.”*
- *„Az additív oktatás olyan pedagógiai módszer, amelyben az új nyelvet vagy tananyagot a diákok már meglévő nyelvi vagy kulturális ismereteikhez vagy tapasztalataikhoz adja hozzá. Ezáltal segítve azokat az új ismereteket megérteni és beépíteni a már meglévő tudásba.”*
- *„Az additív-oktatás röviden egy olyan oktatási módszer, amelyben az új tudás és kultúra hozzáadódik a tanuló már meglévő tudásához és kulturális háttéréhez, anélkül, hogy azokat feladná vagy háttérbe szorítaná. Ez a megközelítés támogatja a tanulók sokféleségét és az egyéni erősségeiket, miközben elősegíti az új ismeretek és kultúrák befogadását és integrálását a tanulási folyamatba.”*

Ezen válaszok alapján tudom mondani, hogy a pedagógusok többsége tisztában van az additív-oktatás fogalmával és valószínűleg tudják is alkalmazni a munkájuk során.

Ezt követően feltettem a kérdést, hogy szerintük mi az additív anyanyelv-oktatás legfontosabb célja. Erre a kérdésre is többféle megközelítést kaptam a válaszokban:

- *„Az additív anyanyelv-oktatás legfontosabb célja az, hogy támogassa és erősítse a diákok anyanyelvi készségeit és identitását, miközben lehetőséget biztosít az új nyelvi és kulturális ismeretek megszerzésére és beépítésére. Ezzel egyidejűleg elősegíti a diákok nyelvi sokszínűségének és kulturális érzékenységének fejlesztését, ami segít az integrációban és az együttműködésben a multikulturális társadalmakban.”*
- *„Hogy a gyermekek otthonról hozott szavait be tudjuk építeni a tanórákba. Ha esetleg többféle tájszólású gyermek van egy osztályban, akkor a tájszólások "cseréje" valósítható meg. Tehát ismerni egymás tájszólású beszédét. Például ha az egyik diák azt mondja, vedér/vödör, akkor a tájszólású osztálytársa tudja, hogy az vider. Vagy épp fordítva.”*
- *„Az additív oktatás legfontosabb célja az, hogy támogassa a diákok anyanyelvét és kultúráját, miközben lehetőséget biztosít az idegen nyelv, például az angol tanulására is. Ezzel a módszerrel a diákok erősíthetik identitásukat és egyidejűleg fejleszthetik nyelvi készségeiket.”*

- *„Az additív anyanyelv-oktatás legfontosabb célja, hogy erősítse és támogassa a diákok anyanyelvét és kulturális identitását, miközben lehetőséget biztosít az új nyelv és kultúra tanulására. Ez segít a diákoknak jobban beilleszkedni az új környezetbe, magabiztosabban kommunikálni, és sikeresen fejlődni az iskolában és az életben.”*
- *„Az additív anyanyelvű oktatás legfontosabb célja, hogy támogassa és erősítse a diákok anyanyelvének fejlődését és használatát, miközben lehetőséget biztosít más nyelvek és kultúrák megismerésére is. Ezáltal segít a diákok önértékelésének és identitásuknak az erősítésében, valamint hozzájárul a pozitív akadémiai teljesítményükhöz és sikeres beilleszkedésükhöz a társadalomba.”*

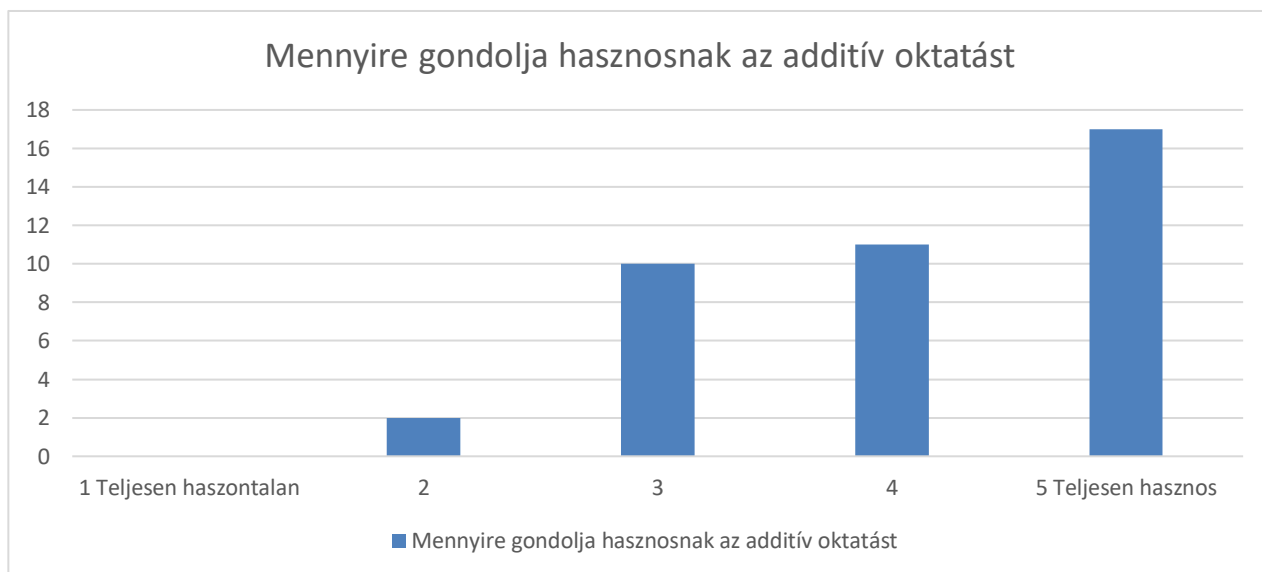
Ezek alapján elmondhatjuk, hogy legtöbben identitásmegőrzésként tekintenek az additív anyanyelv-oktatásra. A kultúra megőrzése is fontos mérőszám a kitöltők szerint, mivel a hozzáadó szemléletű anyanyelv-oktatás erre is teljes mértékben kiterjed.

Következő kérdésem az volt, hogy a pedagógusok hogyan is értékelik az additív anyanyelv-oktatás jelenlegi használatát a saját intézményükben. Itt különféle válaszok érkeztek, ugyanis volt aki szerint jól működik, míg volt aki szerint egyáltalán nem. A válaszok közül néhányat kiemelnék:

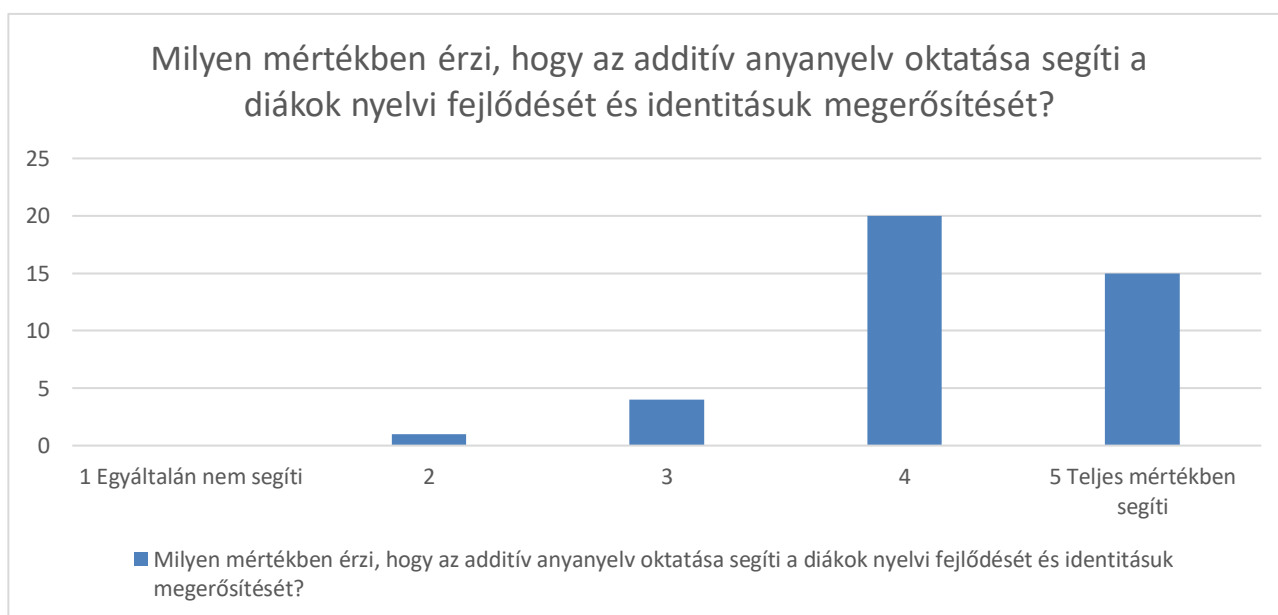
- *„Jelenleg intézményünkben a kollégák is értékelik és megőrzik a helyi tájszólást. Igyekszünk megtanítani a diákoknak az irodalmi nyelvet, miközben nem szorítjuk háttérbe a helyi jellegzetességeket, melyet lassan már tanítani kell számukra.”*
- *„Személyes véleményem szerint a mi iskolánkban megfelelően van kezelve a tájszólás a diákok és a tanárok körében egyaránt.”*
- *„Igyekszünk a gyerekek nyelvjárási szokásait megőrizni, mellette törekszünk a helyes magyar nyelv elsajátítására.”*
- *„Intezmányünkben alkalmazzuk és fontosnak tartjuk az additív oktatást .”*
- *„Eléggé gyerekcipőben jár jelenleg”*
- *„Eléggé gyerekcipőben jár jelenleg”*
- *„Közepesre értékelem.”*

Ezután egy olyan kérdés következett, amelyben egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett kiválasztaniuk, hogy mennyire gondolják hatékonyak az additív oktatási szemléletet. Az 1-es a teljesen haszontalannak tartást jelöli, az 5-ös pedig, hogy teljesen hasznos az adott szemlélet.

Legtöbb válasz a 4-es pontra érkezett, amit 17-en, az 5-ost 11-en, a 3-ast 10-en, a 2-est 2-en választották, a kitöltők közül nem választotta senki az 1-est, ami mindenképpen pozitív. A beérkezett válaszok fényében a többségnek inkább jó megítélése van a szemléletről.

Következő kérdésem volt, hogy az additív anyanyelv-oktatás hogy gondolja milyen mértékben segíti a gyerekek nyelvi fejlődését és identitásuk megőrzését. Ennél a kérdésnél is egy 1-től 5-ig terjedő skála szerint választhattak a pedagógusok, ahol az 1-es az egyáltalán nem segíti lehetőséget takarta, az 5-ös pedig a teljes mértékben segíti választ jelölte. A legtöbb, azaz 20 válasz érkezett a 4-es lehetőségre, ezt követi az 5-ös 15 válasszal, majd a 3-as számra 4 válasz, a 2-esre pedig 1 válasz érkezett. Megintcsak pozitívnak mondható az eredmény, ugyanis a pedagógusok többsége szerint ez a módszer nagyban segíti a gyerekeket a tanulmányaik során, Szintén pozitív, hogy senki nem jelölte be azt válaszlehetőségnek, hogy egyáltalán nem segít semmit a módszer.

Ezután arra voltam még kíváncsi, hogy milyen esetleges kihívásokkal lehet találkozni pedagógusként az additív- anyanyelv oktatás alkalmazása során, illetve mit gondolnak, hogyan lehetne ezeket orvosolni. Ide megosztó válaszok érkeztek, amelyek közül néhányat kiemelnék:

- *„1. Különböző nyelvi és kulturális háttérű diákok integrálása: A tanulók eltérő nyelvi szintje és kulturális háttere megnehezítheti az oktatást és az egységes tanulási környezet kialakítását. 2. Tanárok képzése és támogatása: Az oktatóknak speciális képzésre lehet szükségük az additív oktatási módszerek megértéséhez és hatékony alkalmazásához. 3. Részvétel és motiváció: Fontos biztosítani, hogy minden diák aktívan részt vegyen az additív oktatásban, és motivált legyen az új nyelvi és kulturális ismeretek megszerzésére.”*
- *„Egyensúlyt kell találni az anyanyelvi és az idegen nyelvi oktatás között, valamint biztosítani kell, hogy mindkét nyelv megfelelő fejlesztést kapjon az oktatási folyamat során. Fontos, hogy a diákok ne csak az új nyelvet tanulják, hanem erősítsék és fejlesszék az anyanyelvüket is.”*
- *„Kis iskolaként, távol a várostól, nem sok befolyás tapasztalható a nyelvhasználatban. Jómagam nem minden esetben javítom a gyerek kiejtését, ha nem szükséges. Az idegen szavak helyett magyart használunk.”*
- *„Az oktatási intézmények gyakran nem rendelkeznek elegendő erőforrással, például megfelelő taneszközökkel vagy képzett oktatókkal az additív oktatáshoz.”*
- *„Sok a hiányosság a felszerelésben, a nem megfelelő képzésben vagy tapasztalat hiányában. Nagyobb figyelmet kellene hogy kapjon ez a módszer.”*
- *„Nehéz elkülöníteni a megtartani kívánt nyelvjárási változatokat a helytelen nyelvhasználatától”*
- *„Legnagyobb hiányosság a taneszközök hiánya, multimédiás tantermek felszereltetlensége. Illetve a tantervezetbe néha nehezen illeszthető be.”*

Ezt követően megkérdeztem, hogy mit gondolnak, milyen eszközök vagy esetleges módszerek segítenék az additív-anyanyelv oktatás hatékonyságát illetve eredményességét. Többen hivatkoztak az iskolák jobb felszereltségére, illetve különböző szakmai képzésekre a módszerrel kapcsolatban, a következő válaszokat emelném ki:

- *„Interaktív táblák, számítógépek, okostelefonok és egyéb digitális eszközök bevonása az oktatásba, A tanulók aktív részvételére és érdeklődésére építő tanítási módszerek alkalmazása”*

- *„Fontos az additív oktatás hatékonyságának folyamatos értékelése és a diákoknak nyújtott visszajelzés annak érdekében, hogy megfelelően támogassák fejlődésüket és szükség esetén korrigálják az oktatási módszereket.”*
- *„Sokkal több hagyományokkal kapcsolatos témát használhatnánk az órákon. Népi játékok, népdalok, mondókák, akár nyelvtanórán is.”*
- *„Az additív anyanyelv-oktatás hatékonyságát és eredményességét számos módszer és eszköz segítheti: differenciált tanítási módszerek, anyanyelvi mentorprogramok, technológiai eszközök és digitális tartalmak, képzett oktatók és szakértők.”*
- *„Használhatnak a tanulók számítógépes programokat, online tananyagokat a tananyag elmélyítésére. Projektfeladatokat végezhetnek, amelyek a tanórai anyag gyakorlati alkalmazását segítik.”*
- *„Elsősorban a képzett tanárok, másodsorban digitális eszközök és online tartalmak használata.”*
- *„Tanárképzési programok, továbbképzések. Online erőforrások, differenciált oktatás.”*

Arra is kíváncsi voltam, hogy pedagógusi szemmel mit gondolnak, az additív anyanyelv-oktatás mekkora szerepet játszik az intézményük kulturális sokféleségének támogatásában. Itt szintén egy 1-től 5-ig terjedő skálán mozoghattak, ahol az 1-es az egyáltalán nem, az 5-ös pedig a fontos szerepet játszik lehetőségekként volt megadva. Legtöbben, 15-en a 4-es lehetőséget választották, ezután 13 válasz érkezett az 5-ös pontra, 9-en a 3-ast választották, majd 3 válasz érkezett a 2-es lehetőségre. Itt is többnyire a pozitív irányba hajlanak a beérkező válaszok és úgyszint senki nem gondolta, hogy egyáltalán nem fontos.

Feltettem a kérdést, miszerint hogyan lehetne a szemléletet méginkább integrálni a tanterve, illetve a tanítási módszerekbe. Eléggé egyhangú válaszok érkeztek efelől, miszerint esetleges tantervi módosításokat lehetne beiktatni az ügy érdekében, ugyanakkor sokak ugyancsak kiemelték a továbbképzések fontosságát, tehát ezek a válaszok közül is mellékelek néhányat, amelyek jól megdölgalmazták az alsó tagozatos pedagógusok véleményét:

- *„A tananyagokat és programokat is úgy lehet kialakítani, hogy hangsúlyozzák a kulturális sokféleséget és támogassák az anyanyelvi identitást. Digitális eszközök, mint az online tanulási platformok vagy nyelvoktató alkalmazások is hatékonyan bevonhatók a tanítási folyamatba az additív oktatás.”*
- *„Az additív anyanyelv-oktatás még hatékonyabban integrálható a tantervbe és a tanítási módszerekbe a következő módszerek és stratégiák alkalmazásával: nyelvi és kulturális összekapcsolás, többnyelvű tantervek és erőforrások, folyamatos képzés és szakmai fejlődés.”*
- *„Az oktatóknak rendszeres továbbképzéseket és szakmai fejlesztéseket kell biztosítani az additív anyanyelv-oktatás terén”*
- *„Az anyanyelv-oktatást be kell illeszteni a tantervekbe és az évfolyamokhoz, hogy rendszeresen és következetesen szerepeljen az oktatási programban. Különböző tanítási módszerek és tevékenységek alkalmazása, például csoportmunka, projektmunka, játékok”*
- *„Az additív anyanyelv-oktatás még jobb integrálásához a tantervbe és a tanítási*

módszerekbe a következő lépéseket lehetne megtenni: 1. Tantervi reformok: A tanterveket úgy kell kialakítani, hogy tükrözzék a diákok sokszínűségét és különböző nyelvi, kulturális és etnikai hátterét. Az additív anyanyelv-oktatásnak kijelölt időt kell biztosítani a tantervben, és összehangolni kell az alapvető tananyaggal. 2. Részletes tanári irányelvek: Biztosítsunk részletes irányelveket és eszközöket az oktatóknak az additív oktatási módszerek hatékony alkalmazásához.”

- *„Rendszeres továbbképzések és szakmai fejlődési lehetőségek biztosítása a tanároknak, A tanulók nyelvi fejlődésének és haladásának rendszeres monitorozása és értékelése”*

a. Következtetések és javaslatok

A kutatásom alapján a következtetéseket szeretném a válaszok ra hivatkozva levonni, ennek érdekében a hipotéziseim sorrendje szerint fogok haladni, javaslataimat pedig a végén igyekszem felsorakoztatni.

Tehát az első felvetett hipotézisem az volt, hogy a pedagógusok többsége mindenbizonnyal ismeri a hozzáadó (additív) oktatás fogalmát. Az erre feltett konkrét kérdés alapján elmondhatom, hogy ezen hipotézisem beigazolódt, mivel a pedagógusok túlnyomó többsége azt válaszolta, hogy igeis ismeri az additív oktatási szemlélet fogalmát. Erről, hogy teljes mértékben meggyőződjek megkértem őket, hogy röviden saját szavaikkal írják le szerintük mit is jelent a kifejezés. Ez alapján jó válaszok születtek, tehát ez a kérdés sikeresen lezárható.

Következő hipotézisemben felvettem, hogy ezen oktatsi szemlélet megítélése többnyire pozitív megítélésűek, mindenképp a saját tapasztalataikra voltam kíváncsi. Ez a feltételezésemről is elmondható, hogy beigazolódt, mivel erre is konkrét kérdést tettem fel, amiben egy bizonyos álláspontot kellett foglalniuk. A többség részéről pedig elmondható, hogy az inkább pozitív irányba hajlottak válaszadáskor, mintsem közepszerű vagy negatív megítélés felé. Ennek fényében a megítélés mindenképp elsöprő aránnyal pozitív értékelésű az additív oktatási szemlélet megítélése a kárpátaljai magyar pedagógusok körében.

A következő hipotézisemre is ugyancsak konkrét kérdést tettem fel, mely szerint mit gondolnak, hogy a gyermekek kulturális sokféleségét segíti-e megőrizni ez az oktatási módszer. A beérkezett válaszok alapján a pedagógusok ezen kérdésre adott válasza úgyszint mindenképp pozitív megítélésűnek mondható, ugyanis a kifejtős kérdéseknél is több esetben talákoztam olyan válaszokkal, amelyekben ezt támasztották alá saját szavaikkal is. A válaszok alapján tehát mindenképpen elmondható, hogy sikeresen alátámasztottam a hipotézisemet.

Az utolsó felvetett hipotézisemben szerettem volna, ha a kitöltők saját véleményyt formálnak

azzal kapcsolatban, hogy hogyan is tudnánk, vagy hogy lehetséges jobban integrálni a tantervbe az additív oktatási szemléletet. Ennél az esetről az volt a felvetésem, hogy a pedagógusok esetleges tantervbeli változtatásokat fognak javasolni az integráció érdekében, amely sok esetben be is következett. Mint azt fentebb taglaltam, több esetben is erre hivatkoztak, illetve még nagy szükségét látják annak, hogy pedagógusi továbbképzéseket indítsanak annak érdekében, hogy ők maguk is minél jobban és pontosabban megismerjék és alkalmazni tudják az additív oktatást az anyanyelv óráik keretein belül. A válaszok alapján pedig mindenképp elmondható, hogy ezen hipotézisem is beigazolódott, tehát a pedagógusok fontosnak tartják ezt a módszert minél jobban elsajátítani.

Javaslataimat pedig most szeretném megosztani a kutatási következtetésekkel, illetve magával a módszerrel és témával kapcsolatban. Elsősorban véleményem szerint nagyobb figyelmet kellene szentelni ennek a módszernek az ismertetésére a leendő pedagógusok körében, ugyanis azt figyeltem meg, hogy sokan nem ismerik azok közül, akikkel felvettem a kapcsolatot a kitöltés folyamán. Bizonyára emiatt kellett csupán 40 válaszadó véleménye alapján dokumentálnom a kutatásom eredményeit. Másodszor, mint azt a pedagógusok is kiemelték sok esetben a hiányos tudás eléggé hátrányként lép fel a módszer alkalmazásával kapcsolatban, így az általuk javasolt esetleges továbbképzések is nagyon jó ötletnek mondhatók, feltéve, ha erre lenne igény és megfelelő erőforrás. Ezt követően említettem az esetleges tantervbeli változtatásokat is, melyek úgyszint mérvadóak lehetnének az additív anyanyelv-oktatás kapcsán. Javasolnám, hogy a leendő pedagógusok tanulmányaik során amennyiben lehetséges ismerkedjenek meg ezzel a módszerrel, ugyanis az oktatás ezáltal pozitívabb irányba mozdulhat az anyanyelv órák keretein belül.

Összefoglalás

A szakdolgozatom első fejezetében a nyelvi attitűdökről beszéltem. Fontos volt kiemelni, hogy a nyelvek egymáshoz való viszonya hogyan befolyásolja magát a nyelvet, illetve a nyelveket. Az együttélés rengeteg dologra hatással van, tehát a nyelvek is ennek jegyében formálódnak. Ez után kitértem a nyelvjárásokhoz kapcsolódó attitűdökre, itt tisztáztam elsősorban a nyelvjárás fogalmát, miért fontos, valamint, hogy ezeket a nyelvhasználati elemeket meg kell őriznünk és tovább kell adnunk. A nyelvjárásokra befolyással vannak az attitűdök és ez fordítva is igaz, de az nem tisztázott, hogy melyik hat elsősorban a másikra. A következőkben kitértem magára az attitűd fogalmára, ahol tisztáztam a jelentését és kicsit jobban ismertettem magát az egészet. A nyelvjárás és a köznyelv viszonyát is megemlítettem, ugyanis ezek szoros kapcsolatot ápolnak egymással. Kiderült, hogy sokan, ha olyan környezetbe kerülnek, ahol nem biztos, hogy megértik az ő nyelvjárását, akkor inkább köznyelvi formában beszél, vagy alkalmazkodik az ottani nyelvhasználathoz.

A második fejezetemben tehát kitértem az additív oktatás fogalmára, céljeira, feladataira és a dialektológiára is. Az additív oktatás egy olyan pedagógiai megközelítés, amely az egyéni és kulturális sokszínűséget értéként kezeli, és ezt beépíti az oktatási folyamatba. Ennek célja, hogy támogassa és erősítse a tanulók nyelvi és kulturális identitását, miközben lehetőséget biztosít a szélesebb körű nyelvi és kulturális tudás megszerzésére. Ez a megközelítés ellentéte a felcserélő oktatásnak, ahol a tanulók anyanyelvét vagy kulturális háttérét elnyomják az új nyelv vagy kultúra érdekében. Az additív oktatás előnyei közé tartozik az anyanyelv fejlődésének támogatása, a kétnyelvűség fejlesztése, a kulturális identitás erősítése, és az egyenlőség elősegítése. Azonban lehetséges hátrányai is vannak, mint például az idő és erőforrásigény, nyelvi egyenlőtlenségek, és a diákok esetleges összezavarodása a nyelvek használatával kapcsolatban. A kárpátaljai magyar anyanyelvű oktatás célja az, hogy hozzáadó szemléletben tanítsa a diákok anyanyelvét, figyelembe véve a helyi nyelvjárási jellegzetességeket és hangsúlyozva a nyelv változatosságát funkcionális megközelítésben. Ennek megvalósításához több intézkedést is bevezettek, például a magyar szakos tanárképzést és nyelvészeti kutatásokat, valamint szakmai továbbképzéseket. A kétnyelvűség helyzete különböző típusokra osztható, attól függően, hogy melyik nyelv dominál és milyen mértékben. A nyelvjárások és a dialektológia területén végzett kutatások szintén fontos szerepet játszanak a nyelvi sokféleség megértésében és megőrzésében. A nyelvjárások változásai és a köznyelvi hatások következtében ezek a nyelvváltozatok folyamatosan fejlődnek és alkalmazkodnak a társadalmi változásokhoz.

A harmadik, vagyis utolsó fejezetemben pedig a kutatásomról volt szó, amikor is kielemeztem a kérdéseimre kapott válaszokat, majd pedig levontam a következtetéseket. Itt minden bizonnyal

mondhatom, hogy a szemlélet pozitív megítélésnek örvendett, ezáltal a hipotéziseim is beigazolódtak. Az additív oktatás még sok ember szerint minden bizonnyal kissé gyermek csíóban jár, de a későbbiekben ezen lehet változtatni a javaslataimban megemlített dolgokon keresztül.

Резюме

Перший розділ моєї дипломної роботи присвячений мовним установкам та їх впливу на мову. Я також розглянув роль діалектів, пояснив їх значення і важливість збереження. Діалекти впливають на мовні установки, але важко визначити, що є первинним.

Другий розділ зосереджений на понятті адитивної освіти та діалектології. Адитивна освіта цінує культурне розмаїття, підтримує мовну ідентичність і сприяє двомовності. Вона протиставлена замінювальній освіті. Виклики включають потребу в ресурсах та можливу мовну нерівність. Угорськомовна освіта на Закарпатті використовує цей підхід, враховуючи діалектні особливості. Діалектологія допомагає зрозуміти мовне різноманіття і вплив соціальних змін.

У третьому розділі я проаналізував своє дослідження і зробив висновки. Підхід до адитивної освіти був позитивно сприйнятий, і мої гіпотези підтвердилися. Хоча ця освіта ще на ранньому етапі, є можливість для розвитку, використовуючи мої пропозиції.

Felhasznált irodalom

BEREGSZÁSZI Anikó (2021): Alkalmi mondatok zongorára. A magyar nyelv oktatásának kihívásai a kisebbségben. Termini Egyesület, Törökbálint, 2021.18-21 pp.

BEREGSZÁSZI Anikó: A lehetetlent lehetni. Tantárgy-pedagógiai útmutató és feladatgyűjtemény az anyanyelv oktatásához a kárpátaljai magyar iskolák 5–9. osztályában. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012. 111 p.

BEREGSZÁSZI Anikó – CSERNICSKÓ István – Orosz Ildikó 2001. Nyelv, oktatás, politika. PoliPrint, Ungvár

CSERNICSKÓ István (1998): *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest, Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely.

CSERNICSKÓ István (2008): Nyelv és azonosságtudat összefüggései a kárpátaljai magyar közösségben. In: FEDINEC Csilla (szerk.): *Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság. pp. 153–170.

CSERNICSKÓ István (2009): „*Se felelni, se elhagyni*”. *A magyar nyelv regionális változatai és a kárpátaljai magyarok azonosságtudata*. Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont. pp 153-167.

CSERNICSKÓ István (2015): A mi szavunk járása. Beveretés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba. PoliPrint, Ungvár, 2015. 43-44 pp.

CSERNICSKÓ István – HIREN-László Kornélia (2019): Nyelvhasználat Kárpátalján a Tandem 2016 adatai alapján. In: CSERNICSKÓ István – MÁRKU Anita (szerk.): *A nyelvészet műhelyeiből. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból V*. Ungvár, Autdorshark. pp. 65–80.

CSERNICSKÓ István – SOÓS Katalin (2002): Gyorsjelentés – Kárpátalja. In: *Mozaik 2001. Magyar fiatalok a Kárpát-medencében*. Budapest, Nemzeti Ifjúságkutató Intézet. pp. 91–135.

DAVID Crystal (1998): *A nyelv enciklopédiája*. Osiris Kiadó, Budapest.

DUDICS Katalin – GAZDAG Vilmos (2020): Dialektológiai alapismeretek filológus hallgatók számára. PoliPrint, Ungvár, 2020. 9-11.

KAJÁN Anna – DEME Andrea (2020): Nyelvi attitűdvizsgálat iskolások körében. In: *Anyanyelv-pedagógia XIII. évfolyam, 2020/3*.

KISS Jenő (1994): *Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994. pp.112-113.

KISS Jenő (1996): *A nyelvi attitűd és a másodlagos nyelvi szocializáció: vizsgálatok nyelvjárási környezetben*. Magyar Nyelv 92. pp. 138–151

KISS Jenő (2001): A regionális nyelvhasználat és vizsgálata. In: KISS Jenő (szerk.): *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó, pp.175–256.

KISS Jenő (2008): *A nyelvi változás – kutatói dilemmák*. Magyar Nyelv 104. pp. 257–274

KNIEZSA István (1995): *A magyar nyelv szláv jövevényszavai. I. k. 1–2*. Akadémia Kiadó, Budapest.

KISS Jenő (2006): Nyelvjárások, regionális nyelvváltozatok. In: Kiefer Ferenc szerk., 2006. Magyar nyelv. Budapest: Akadémiai Kiadó. 517–548.

KÓTYUK István (2004): Az ige ragozásrendszere az ungi nyelvjárásban. In: BEREKSZÁSZI Anikó – CSERNICSKÓ István (szerk.): *Tanulmányok a kárpátaljai magyar*, pp. 11–19.

KUGLER Nóra – TOLCSVAI Nagy Gábor (2000): *Nyelvi fogalmak kisszótára*. Korona Kiadó, Budapest. pp. 142–143.

LAKATOS Katalin (2008): Nyelvi attitűd a kisebbségi oktatásban. In: *Acta Hungarica* 18. pp. 160–166.

MÁRTON Gyula (1970): *Magyar nyelvjárástan*. Cluj, Babeş–Bolyai Tudományegyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Kar.

MIZSER Lajos – RÉVAY Valéria (2004): *Tanulmányok Bereg, Máramaros, Szatmár és Ugocsa XVII–XIX. századi nyelvállapotáról*. Nyíregyháza, Örökségünk Bt.

SÁNDOR Klára (2016): *Nyelv és társadalom*. Budapest: Krónika Nova Kiadó Kft. Szláv eredetű lexikai elemek a Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban (Kárpátalja, Ukrajna) In: FÁBRI, István; KÖTÉL, Emőke (szerk.) *HATÁRHELYZETEK III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig*, Budapest, Magyarország: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, pp.124-160.

T. KÁROLYI Margit (2002): A nyelvi tudatosság és attitűd vizsgálata a beregszászi főiskola hallgatóinak különböző csoportjaiban. In: LAKATOS Ilona (szerk.): *Mutatványok a hármasszár határ menti nyelvhasználat kutatásából*. Nyíregyháza, Kiadja a Bessenyei György Könyvkiadó, pp. 135–47.

TÖRÖS Béla (1910): *A beregszászi nyelvjárás*. Budapest.

https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_12/lecke_02_03

Mellékletek:

Az anyanyelv-oktatás hozzáadó (additív) szemléletének alkalmazása és annak felmérése a kárpátaljai magyar alsó tagozatos tanárainak körében

* Kötelező kérdés

1. Neme? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő

Férfi

2. Kárpátalja melyik részén dolgozik? *

3. Melyik iskolában tanít? (Kérem írja be az intézmény nevét pontosan) *

4. Hány éve dolgozik tanítóként? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

0-5 éve

6-10 éve

11-15 éve

16-20 éve

20-30 éve

30+ éve

5. Ismeri-e az additív anyanyelv-oktatás fogalmát? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Igen

Nem

Talán

6. Hogyan tudná meghatározni az additív-oktatás fogalmát röviden? *

7. Mi a legfontosabb célja az additív anyanyelv-oktatásnak Ön szerint?

8. Hogyan értékeli az additív anyanyelv-oktatás jelenlegi használatát a saját intézményében? *

9. Mennyire gondolja hatékonynak az additív oktatást? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Teljesen haszontalan Teljesen hasznos

10. Milyen mértékben érzi, hogy az additív anyanyelv oktatása segíti a diákok nyelvi fejlődését és identitásuk megerősítését? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5

Egyáltalán nem segíti Teljes mértékben segíti

11. Milyen kihívásokkal találkozott az additív anyanyelv oktatása során? Hogyan lehetne ezeket a kihívásokat legjobban kezelni? *

12. Milyen módszerek vagy eszközök segítenék az additív anyanyelv oktatásának hatékonyságát és eredményességét? *

13. Mennyire játszik szerepet az additív anyanyelv-oktatás az intézmény kulturális sokféleségének támogatásában? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 (2) (3) (4) (5)

Egyáltalán nem Fontos szerepet játszik

14. Hogyan lehetne az additív anyanyelv oktatását még jobban integrálni a tantervbe és a tanítási módszerekbe? *

15. Milyen módszerek vagy eszközök segítenék az additív anyanyelv oktatásának hatékonyságát és eredményességét? *

16. Milyen javaslatokat tudna tenni az additív anyanyelv oktatásának fejlesztésére az iskolában/az intézményben? *

Ezt a tartalmat nem a Google hozta létre, és nem is hagyta azt jóvá.

Google Űrlapok

Звіт про перевірку схожості тексту OXsico

Назва документа:

Muzsalyi-Judit-Szakdolgozat.docx

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-26 14:30:34

Дата звіту:

2024-05-26 14:47:17

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

37

Кількість слів: 9147

Схожість 10%	Збіг: 44 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 15 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 3%	Кількість: 44 джерела	Перефразовано: 650 слова
Цитування 6%	Цитування: 46	Всього використано слів: 763
Включення 1%	Кількість: 11 включення	Всього використано слів: 136
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 0 слова